

Жуманова К.Т.
Alikhan Bokeikhan University
Қазақстан, Семей
e-mail: 87056887832@list.ru

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚ БОЙЫНША КӘМЕЛЕТКЕ ТОЛМАҒАНДАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ МӘРТЕБЕСІ.

Түйін сөз: Халықаралық құқықтағы "бала" ұғымын анықтаудағы реттеу және әртүрлі тәсілдер арқылы "бала" ұғымын терең теориялық талдауға салдық. Зерттеудің осы бөлігінде қарастырылып отырған халықаралық құқық институты үшін негіз болатын тұжырымдаманы анықтауда көптеген дәлсіздіктерді анықтадық. Жас шегі туралы нақты анықтаманың жоқтығын атауға болады, оның аясында қарастырылып отырған тұжырымдама болуы керек. "Бала" ұғымының төменгі жас шекарасына, ұрықтың құқықтық жағдайына қолданыстағы тәсілдерді зерттеуге ерекше назар аудардық. Кейбір медициналық және этикалық зерттеулердің нәтижелерін, сондай-ақ баланың құқықтары бала туылғанға дейін белгілі бір қорғауға жатады деген ұстанымын негіздеу үшін қолданыстағы халықаралық-құқықтық актілердің ережелерін келтірдік.

Сонымен қатар жекелеген мемлекеттердің халықаралық және ұлттық құқықтарында "бала" негізгі ұғымымен қатар қолданылатын көптеген ұғымдардың болуы мен қолданылуына назар аудардық. Халықаралық құжаттар, оның ішінде адам құқықтары туралы да шартты түрде 2 үлкен топқа бөлуге болады: декларациялар мен конвенциялар.

Декларация (лат. "жариялау") міндетті емес, бұл негізгі принциптерді, бағдарламалық ережелерді жариялайтын ұсыныс. Конвенция (лат. "шарт, келісім") оған қосылған (қол қойған, ратификациялаған) мемлекеттер үшін міндетті күші бар арнайы мәселе бойынша келісім болып табылады.

Кілттік сөздер: Декларация, Конвенция, Кодекс, БҰҰ, Ассамблея, Халықаралық, нормативтік акт.

Zhumanova K. T.
Alikhan Bokeikhan University
Kazakhstan, Semey
e-mail: 87056887832@list.ru

The legal status of minors under international law

Abstract: We conducted an in-depth theoretical analysis of the concept of "child" through regulation and various approaches in the definition of "child" in international law. In this part of the study, we have identified many inaccuracies in the definition of the concept that is the basis for the institution of international law in question. There is no clear definition of the age limit within which the concept in question should be. We paid special attention to the study of existing approaches to the legal status of the fetus, the minimum age threshold of the concept of "child."

To justify the results of some medical and ethical studies, as well as the position that the rights of a child before the birth of a child are subject to certain protection, we cited the provisions of existing international legal acts. We also drew attention to the presence and application in international and national rights of individual states of many concepts applied along with the basic concept of "child." International documents, including on human rights, can be conditionally divided into 2 large groups: declarations and conventions.

A declaration (lat. "Publication") is not necessary, it is a proposal that publishes basic principles, program provisions. The Convention (Latin: "treaty, agreement") is an agreement on a special issue that is binding on the states that have joined (signed, ratified) it.

Keywords: Declaration, Convention, Code, UN, Assembly, International, normative act.

Жуманова К.Т.
Alikhan Bokeikhan University
Қазақстан, Семей
e-mail: 87056887832@list.ru

Правовой статус несовершеннолетних по международному праву.

Аннотация: Мы провели глубокий теоретический анализ понятия «ребенок» через регулирование и различные подходы в определении понятия «ребенок» в международном праве. В этой части исследования мы выявили множество неточностей в определении концепции, которая является основой для рассматриваемого института международного права. Отсутствие четкого определения возрастного ценза, в рамках которого должна

быть рассматриваемая концепция. Особое внимание мы уделили изучению существующих подходов к правовому положению плода, минимальному возрастному порогу понятия «ребенок». Для обоснования результатов некоторых медицинских и этических исследований, а также позиции, что права ребенка до рождения ребенка подлежат определенной защите, мы привели положения действующих международно-правовых актов. Также мы обратили внимание на наличие и применение в международных и национальных правах отдельных государств множества понятий, применяемых наряду с основным понятием «ребенок». Международные документы, в том числе о правах человека, условно можно разделить на 2 большие группы: декларации и конвенции.

Декларация (лат. «опубликование») не обязательно, это предложение, публикующее основные принципы, программные положения. Конвенция (лат. «договор, соглашение») является соглашением по специальному вопросу, имеющим обязательную силу для присоединившихся (подписавших, ратифицировавших) к нему государств.

Ключевые слова: Декларация, Конвенция, Кодекс, ООН, Ассамблея, Международный, нормативный акт.

Біз бұл мақаламызда балалардың құқықтарын халықаралық заңдармен қорғауды зерттеу болып табылады. 1959 жылы БҰҰ Бала құқықтары декларациясын қабылдаған. Оның негізгі тезисі - «адамзат балаға бар жақсылығын беруге міндетті». Онда балаларды ұлттық және халықаралық деңгейде қорғау мен әл-ауқатына қатысты 10 әлеуметтік және құқықтық қағидат жарияланған. Декларация ата-аналарды, жекелеген тұлғаларды, үкіметтік емес ұйымдарды, жергілікті билік пен үкіметтерді онда жазылған құқықтар мен бостандықтар мен қадір-қасиеттерді мойындауға шақырды. Ол әлемнің барлық бөліктерінде үкіметтер мен жекелеген тұлғалардың саясаты мен істеріне айтарлықтай әсер етеді.

1948 жылы БҰҰ қабылдаған Адам құқықтарының жалпыға ортақ декларациясында балалар ерекше қорғау және көмек көрсету объектісі болуы тиіс екендігі атап өтіледі. Бұл тезис Экономикалық, әлеуметтік және мәдени құқықтардың халықаралық пактісінде атап айтқанда, 10-бапта, азаматтық және экономикалық құқықтар туралы бүкілхалықтық пактіде атап айтқанда, 23 және 24-баптарда, сондай-ақ мамандардың жарғылары мен тиісті құжаттарында айтылды.

Конвенция - ерекше әлеуметтік-адамгершілік маңызы бар құжат, өйткені ол баланы адамзаттың бір бөлігі деп тануды, оны кемсітуге жол бермеуді, жалпы адамзаттық құндылықтарды қабылдауды және жеке тұлғаның үйлесімді дамуын бекітеді. Конвенция балалардың мемлекеттің, қоғамның, діннің, отбасының қажеттіліктері алдындағы мүдделерінің басымдығын жариялайды, ол жетімдер, мүгедектер,

босқындар, құқық бұзушылар сияқты балалардың әлеуметтік депривилегацияланған топтары туралы мемлекет пен қоғамның ерекше қамқорлығының қажеттілігін арнайы атап көрсетеді [6, с.449].

Конвенция - жоғары халықаралық стандарттың құқықтық құжаты. Ол баланы толыққанды және толыққанды тұлға, дербес құқық субъектісі деп жариялайды. Балаға мұндай көзқарас ешқашан болған емес. Адамның азаматтық, саяси, экономикалық және мәдени құқықтарының бүкіл кешенін көрсететін балалардың құқықтарын айқындай отырып, Конвенция мемлекет жауапкершілігінің құқықтық нормаларын да белгілейді, бақылаудың арнайы тетігін - БҰҰ-ның Бала құқықтары жөніндегі комитетін құрады. [7]

Конвенцияға сәйкес, егер ұлттық заңдар бойынша кәмелетке толудың неғұрлым ерте жасы анықталмаса, 18 жасқа толғанға дейін әрбір адам баласы бала болып табылады.

Конвенция балаға өзінің зияткерлік, моральдық және рухани қабілеттерін дамыту үшін қажетті еркіндік тек салауатты және қауіпсіз қоршаған ортаны, денсаулық сақтаудың тиісті деңгейін, тамақтанудың, киімнің, тұрғын үйдің ең төменгі нормаларын қамтамасыз етуді ғана емес, сондай-ақ оны әрдайым бірінші кезекте балаларға беруді де талап етеді.

Заңды және басқа да арнайы терминдерге толы Конвенцияның мәтінін нақты қабылдау үшін осы бірегей және тарихи құжаттың қысқаша және схемалық құрылымын беретін Қазақстан Республикасы Білім министрлігінің Әдістемелік ұсынымдарын пайдалануға болады.

Олар Конвенцияның мазмұнын қараудың

мынадай дәйектілігін ұсынады.

Конвенцияның кіріспесінде негіз қалаушы идеялар бар.20-26-баптар ерекше депривилегияланған санаттағы балалар құқықтарының тізбесін және мемлекеттің осындай балаларды қорғау және оларға көмек көрсету жөніндегі міндеттерін айқындайды.28-31-баптарда баланың білім алу, оның ішінде тегін және міндетті бастауыш білім алу құқығы баяндалады.32-36-баптар баланың мемлекет тарапынан экономикалық, жыныстық және кез келген басқа да пайдаланудан қорғалу құқығын айқындайды.37-40-баптар бала құқық бұзушылық немесе қылмыс жасаған жағдайда оның құқықтарын белгілейді.41-45-баптар Конвенцияның II бөлігіне жатады және оның мазмұны туралы ақпараттың тәсілдерін және Конвенцияны ратификациялаған мемлекеттердің оны орындауын бақылау тетігін айқындайды.46-54-баптар Конвенцияның III бөлігіне жатады және рәсімдік-құқықтық проблемаларды, мемлекеттердің БҰҰ Конвенциясының талаптарын қабылдауын және сақтауын айқындайды [7].

Маңызды құжат "Әлеуметтік және құқықтық қағидаттар туралы декларация"Бас Ассамблея Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясына, Экономикалық, әлеуметтік және мәдени құқықтар туралы халықаралық пактіге, Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пактіге, Нәсілдік кемсітушіліктің барлық нысандарын жою туралы халықаралық конвенцияға және Әйелдерге қатысты кемсітушіліктің барлық нысандарын жою туралы конвенцияға сілтеме жасап, сондай-ақ Бала құқықтары декларациясына сілтеме жасай отырып, қарары бойынша 1386. (XIV) 1959 жылғы 20 қарашадағы осы Декларацияның 6-қағидатын қайтадан растай отырып, баланың мүмкіндігінше өз ата-анасының қамқорлығында және жауапкершілігінде өсуі тиіс екендігін және. қалай болғанда да, махаббат пен моральдық және материалдық қамтамасыз етілу атмосферасында, зорлық-зомбылық нәтижесінде ата-аналары қалдырған немесе жетім болған балалардың көп болуына алаңдаушылық білдіре отырып, ішкі тәртіпсіздіктер, қарулы қақтығыстар, дүлей зілзалалар, экономикалық дағдарыстар

немесе әлеуметтік проблемалар, балаларды тәрбиелеуге немесе олардың мұртына берудің барлық рәсімдерінде балаларды тәрбиелеуге беру бала асырап алу.

Кәмелетке толмағандар проблемаларының белгілі бір аспектілеріне қатысты жеке құжат 1990 жылғы 14 желтоқсанда қабылданған «Кәмелетке толмағандар арасындағы қылмыстың алдын алу үшін БҰҰ-ның басшылық принциптері» 45/112 қарары болып табылады. Олар «Эр-Рияд басшылық принциптері» деп аталады:

1. Кәмелетке толмағандар арасындағы қылмыстың алдын алу қоғамдағы қылмыстың алдын алудың маңызды аспектісі болып табылады. Заңды, әлеуметтік пайдалы қызметке қатыса отырып және қоғам мен өмірге гуманистік көзқарас қалыптастыра отырып, жастар қылмыстық әрекетке жол бермейтін қағидаттарда тәрбиеленуі мүмкін.

2. Кәмелетке толмағандар арасындағы қылмыстың алдын алу тиімді болуы үшін жасөспірімдердің жеке басын құрметтеу және оның ерте кезден бастап дамуын көтермелеу кезінде үйлесімді дамуын қамтамасыз ету мақсатында тұтастай алғанда бүкіл қоғамның күш-жігері қажет.

3. Осы Басшылық қағидаттарды түсіндіру мақсаттары үшін балалардың қажеттіліктеріне бағдарлау жүргізілуі тиіс.

Жастардың қылықтары немесе жалпы әлеуметтік нормалар мен құндылықтарға сәйкес келмейтін мінез-құлық көптеген жағдайларда өсу мен өсу үдерісімен байланысты екендігін және, әдетте, өсу шамасына қарай, көптеген адамдардың мінез-құлқының өздігінен өзгеретіндігін есепке алу, сарапшылардың басым пікірінше, жас адамды «құқық бұзушы», «құқық бұзушы» немесе «бастаушы құқық бұзушы» ретінде анықтау көптеген жағдайларда жастардың жағымсыз мінез-құлқының тұрақты стереотипін дамытуға ықпал ететінін түсіну.

6. Кәмелетке толмағандар арасында, әсіресе ешқандай мекеме құрылмаған жерлерде қылмыстың алдын алу үшін қауымдық қызметтер мен бағдарламалар әзірлеу қажет. Ресми әлеуметтік бақылау мекемелері төтенше жағдайларда ғана пайдаланылуы тиіс [6].

Бала құқықтары жөніндегі комитет - Конвенцияның өзінің ережелеріне сәйкес

құрылған шарттық орган 43-бап мемлекеттердің олардың міндеттемелерін сақтауын бақылау үшін.

Бақылаудың ресми процесіне үкіметтік емес ұйымдар да қатысады. Бұл қандай да бір дәрежеде осы ұйымдардың осы Конвенцияның қажеттілігін сезінуге жәрдемдесу үшін белсенді күш-жігер жұмсағандығын көрсетеді. Бұдан басқа, Конвенция жобасын дайындау кезінде танылған халықаралық және үкіметтік емес ұйымдар оның мәтінін дайындауға елеулі үлес қосты. Өз күш-жігерін үйлестіру үшін олардың көпшілігі Конвенцияны жүзеге асыруға одан әрі жәрдемдесетін жеке топқа бірікті. Үкіметтік емес ұйымдар тобы ЮНИСЕФ-пен (БҰҰ Балалар қоры) бірге қазіргі уақытта Комитеттің ең жақын серіктестерінің бірі болып табылады. Комитет, шын мәнінде, үкіметтік емес ұйымдарға, әсіресе, елдердің көбінде құрылатын ұлттық ұйымдар мен «ұлттық коалицияларға» негізделеді. Олардың барлығы мемлекеттердің баяндамаларын толықтыратын ақпаратты ғана ұсынбайды және Комитет дайындаған қорытындылар мен ұсынымдарды таратады.

Адам құқықтары жөніндегі, бірақ бала құқықтарын қорғауға қатысатын барлық халықаралық органдар әмбебап деңгейде (яғни БҰҰ шеңберінде) және өңірлік деңгейде яғни нақты өңір шегінде жұмыс істейді. Әмбебап органдар олардың заңды табиғатына қарай өз кезегінде БҰҰ Жарғысы негізінде құрылған шарттан тыс бақылау тетіктеріне және құрылуы адам құқықтары жөніндегі халықаралық келісімдерде көзделген шарттық конвенциялық бақылау органдарына бөлінеді. Екінші жағынан, әмбебап органдар жалпы және арнайы құзыретті болуы мүмкін. Келісім-шарттан тыс тетіктер - БҰҰ органдары. Оның 1945 жылғы Жарғысы құжат ретінде, қатаң айтқанда, тікелей адам құқықтарына арналған құралдар санатына жатпайды. Дегенмен, «БҰҰ Конституциясының» рөлін атқара отырып, ол халықаралық құқықтық тәртіптің негізінде жатыр. Осылайша, БҰҰ Жарғысының 55-бабына сәйкес нәсілдің, жыныстың айырмашылығынсыз, адам құқықтары мен негізгі бостандықтарды жалпыға бірдей құрметтеуге және сақтауға жәрдемдесуге

арналған. БҰҰ Бас Ассамблеясы адам құқықтарына қатысты бірқатар функцияларды орындайды. Атап айтқанда, ол зерттеулерді ұйымдастырады, адам құқықтарын жүзеге асыруға жәрдемдесу мақсатында ұсынымдар береді, адам құқықтары мәселелері бойынша қарарлар декларациялар қабылдайды және шарттарды бекітеді. Мәселен, бала құқықтарына қатысты ол Бала құқықтары декларациясын және Бала құқықтары туралы конвенцияны қабылдады. Бұдан басқа, Бас Ассамблея әртүрлі көмекші органдарды құрады (мысалы, ЮНИСЕФ), баланың құқықтарын қорғау саласында арнайы баяндамашыларды (атап айтқанда, қарулы қақтығыстар кезеңінде баланың құқықтарын зерделеу жөніндегі арнайы баяндамашыны) тағайындайды, БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің қызметі қарулы қақтығыстар кезеңінде балаларды қорғау үшін үлкен маңызға ие, өйткені ол халықаралық бейбітшілікті қолдау және қауіпсіздігі [4].

ЭКОЖО өзінің құзыретіне кіретін мәселелер бойынша Бас Ассамблеяға ұсыну үшін қарарлар мен конвенциялардың жобаларын дайындай алады, халықаралық конференциялар шақыра алады. Қазіргі уақытта қолданылып жүрген шарттық (конвенциялық) органдардың, яғни халықаралық конвенцияларда, адам құқықтары жөніндегі нақты шарттарда құрылған органдардың жүйесі олардың ережелерін орындауды қамтамасыз ету үшін алты комитеттен тұрады.

Бұл 1966 жылғы Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пактіге сәйкес оның нормаларын имплементациялау мақсатында құрылған Адам құқықтары жөніндегі комитет; Нәсілдік кемсітушілікті жою жөніндегі комитет - 1965 жылғы Нәсілдік кемсітушіліктің барлық нысандарын жою туралы халықаралық конвенциямен; Әйелдерге қатысты кемсітушілікті жою жөніндегі комитет - 1979 жылғы Әйелдерге қатысты кемсітушіліктің барлық нысандарын жою туралы конвенциямен; Азаптауларға қарсы комитет - 1984 жылғы Азаптауларға және басқа да қатыгез, адамгершілікке жатпайтын немесе ар-намысты қорлайтын іс-әрекеттер мен жазалау түрлеріне қарсы конвенциямен; Экономикалық, әлеуметтік

және мәдени құқықтар жөніндегі комитет - 1966 ж. Экономикалық, әлеуметтік және мәдени құқықтар туралы халықаралық пактімен; Бала құқықтары жөніндегі комитет - Қазақстан Республикасының. Қатысушы мемлекеттер Бас хатшы арқылы Комитетке Конвенцияда танылған құқықтарды іске асыру үшін қабылданған шаралар туралы және осы құқықтарды пайдалануда қол жеткізілген прогресс туралы баяндамалар беруге тиіс; бірінші баяндама тиісті қатысушы мемлекет Конвенция күшіне енгеннен кейін екі жылдан кешіктірілмей және одан әрі әрбір бес жыл сайын ұсынылуы тиіс.

Баяндамаларда Конвенция бойынша міндеттемелерді орындауға әсер ететін факторлар мен қиындықтар көрсетілуге тиіс, сондай-ақ Комитеттің Конвенцияны тиісті ел қалай орындайтынын жан-жақты түсінуі үшін жеткілікті мәліметтер қамтылуға тиіс. 44-бап қатысушы мемлекеттер өз елдерінде өз баяндамаларының кеңінен жариялылығын қамтамасыз ететінін бекітеді.

Конвенцияны жүзеге асыру туралы мерзімді баяндамаларда қатысушы мемлекет қабылдаған шараларды қоса алғанда, қамтылатын кезеңдегі ақпарат, оның ішінде баланың құқықтары саласында екі жақты және көп жақты келісімдер жасасу және оларға қосылу, сондай-ақ мерзімдік баяндамалар алдыңғы баяндама бойынша Комитеттің қорытынды ескертулерін қарау туралы ақпаратты қамтуы тиіс. Баяндамаларға оларда айтылған негізгі заңдар мен сот шешімдерінің мәтіндері, егжей-тегжейлі статистикалық ақпарат пен көрсеткіштер, сондай-ақ тиісті зерттеулер қоса берілуге тиіс. Бұл, біздің ойымызша, Комитетке таза верификациялық функциялармен шектеліп қалмауға, ұлттық және халықаралық деңгейде назар аударуды, оларды шешу жөніндегі күш-жігерді келісуді талап ететін мәселелерді іздеу және белсенді түрде қою деңгейіне шығуға мүмкіндік береді. Демек, Конвенцияның толық көлемде сақталуын қамтамасыз ету жөніндегі барлық ішкі заңнаманы және тиісті әкімшілік нұсқаулықтарды жан-жақты қайта қарау мемлекеттердің міндеттемесін білдіреді. Баяндаманы талқылау кезінде Комитет тек сандық көрсеткіштерді ғана емес, сонымен

қатар баланың құқықтарын қамтамасыз ету үшін осы ел қолданатын күш-жігерді, сондай-ақ жекелеген а-лардағы қиындықтарды еңсеру үшін қажетті шараларды талқылайды және талдайды. Өңірлік деңгейде еуропалық өңір үшін адам құқықтарын, оның ішінде балаларды қорғаудың неғұрлым тиімді халықаралық тетігі Адам құқықтары жөніндегі еуропалық сот болып табылады, оның шешімдері өздеріне қатысты олар шығарылған мемлекеттің орындауына міндетті. Адам құқықтары жөніндегі Еуропалық Сотқа жүгіну мүмкіндігі 1950 жылғы 4 қарашадағы Адам құқықтары мен негізгі бостандықтарды қорғау туралы Еуропалық конвенцияға қосылған сәттен бастап ресейлік азаматтарда пайда болды, Бұл Конвенция балалардың Адам құқықтары жөніндегі Еуропалық Сотқа дербес немесе өздерінің заңды өкілдерінің көмегімен шағым беруге мүмкіндік береді. Бұдан басқа, 1950 жылғы Конвенция негізінде әрекет ететін Адам құқықтары жөніндегі Еуропалық Сот оны БҰҰ-ның Бала құқықтары жөніндегі конвенциясының жекелеген ережелері тұрғысынан түсіндіруге құқылы.

Балалардың құқықтары мен негізгі бостандықтарын қорғау туралы Еуропалық конвенцияда балалардың құқықтарын тікелей қозғайтын баптар көп емес. Дегенмен балаға, кез келген басқа да құқық субъектісіне қолданылуы мүмкін.

Осылайша, халықаралық қоғамдастық әлемдік тарихта алғаш рет халықаралық стандарттар болып табылатын жалпыадамзаттық құндылықтар, адамның негізгі құқықтары мен бостандықтары көрсетілген құжаттарды (Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясы, Бала құқықтары декларациясы және Бала құқықтары туралы конвенция) әзірледі деген қорытынды жасауға болады.

Баланың құқықтарын халықаралық деңгейде қорғау әртүрлі нысандарда, әртүрлі тетіктер мен әртүрлі органдар мен ұйымдар арқылы жүзеге асырылуы мүмкін. Бұл саладағы негізгі проблема қабылданатын шешімдердің көпшілігінің ұсынымдық сипаты және көптеген органдар қызметінің нақты өмірден және нақты адамдардың нақты құқықтарынан алшақтығы болып табылады.

Дегенмен, тұтастай алғанда адам

құқықтарын және атап айтқанда балалардың құқықтарын қорғау проблемаларына жұртшылықтың үдемелі назары адам құқықтарын қорғаудың қолданыстағы

тетіктерінің тиімділігін арттыруға қабілетті қозғаушы күш болып табылады.

Әдебиеттер:

1. Пралиева, Г.К. Қазақстан Республикасы отбасылық құқық негіздері / Г.К. Пралиева. – Алматы: Жеті жарғы, 2007. – 96 б.
2. Айтжан, Б.Е. Отбасы құқығы: оқу құралы (көмекші оқу құралы) / Б.Е. Айтжан, Т.Б. Шіркинбаев. – Алматы: Жеті жарғы, 2016. – 112 б.
3. . Пчелинцева Л.М. Обеспечение безопасности несовершеннолетних граждан семейно-правовыми средствами // Журнал российского права. –2001. – № 6. – С. 23.)
4. Ергалимова, А.Н. БҰҰ-ның «Мүгедектердің құқықтары туралы» Конвенциясына сәйкес Қазақстанда мүгедек балалардың құқықтарын іске асырудың кейбір мәселелері / А.Н. Ергалимова, Е.М. Абайдельдинов // Құқық қорғау органдары академиясының жаршысы. – 2023. – №1(27). – С. 99-108.
- 5.Қазақстан Республикасы. Неке және отбасы туралы Заңы. Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 26 желтоқсандағы № 518-IV Кодексі. // URL: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1100000518>
6. Қазақстан Республикасы. Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары туралы Заңы / 8 тамыз 2002 жылы Парламентпен қабылданған // URL: https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z020000345_
7. Международное право: Учебник для ВУЗов, под ред. В. И. Кузнецова. - М.: Юристъ, 2001;
8. 2. Грудцына Л.Ю. Правовое регулирование охраны и защиты прав несовершеннолетних // Адвокат. – 2005. – № 8.)
9. 3. Ювенальное право: учеб. для вузов / Под ред. А.В. Заряева, В.Д. Малкова. – Юстицинформ, 2005. – Гл. 1. – Ст. 5.)
10. Беспалов Ю.Ф. Средства судебной защиты гражданских прав ребенка // Российская юстиция. – 1997. – № 12. – С. 79)

References:

1. Pralievа, G.K. Қазақстан Respublikasy otbasylyқ құқық negizderi / G.K. Pralievа. – Almaty: Zheti zharғы, 2007. – 96 b.
2. Ajtzhаn, B.E. Otbasy құқығу: оқу құралы (көмекші оқу құралы) / B.E. Ajtzhаn, T.B. Shirkinbaev. – Almaty: Zheti zharғы, 2016. – 112 b.
3. . Pchelinceva L.M. Obespechenie bezопасnosti nesovershennoletnih grazhdan semejno-pravovymi sredstva-mi // Zhurnal rossijskogo prava. –2001. – № 6. – S. 23.)
4. Ergalimova, A.N. БҰҰ-ның «Мүгедектердің құқықтары туралы» Konvencijasyna sәjkes Қазақстанда мүгедек балалардың құқықтарын іске асырудың кейбір мәселелері / A.N. Ergalimova, E.M. Abajdel'dinov // Құқық қорғау органдары академиясының жаршысы. – 2023. – №1(27). – S. 99-108.
- 5.Қазақстан Respublikasy. Neke және otbasy туралы Заңы. Қазақстан Respublikasynың 2011 zhylyғы 26 zheltоқсандары № 518-IV Kodeksi. // URL: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1100000518>
6. Қазақстан Respublikasy. Қазақстан Respublikasynдары balanың құқықтары туралы Заңы / 8 тамыз 2002 zhyly Parliamentpen kabyldanған // URL: https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z020000345_
7. Mezhdunarodnoe pravo: Uchebnik dlja VUZov, pod red. V. I. Kuznecova. - M.: Jurist#, 2001;
8. 2. Grudcyna L.Ju. Pravovoe regulirovanie ohrany i zashhity prav nesovershennoletnih // Advokat. – 2005. – № 8.)
9. 3. Juvenal'noe pravo: ucheb. dlja vuzov / Pod red. A.V. Zarjaeva, V.D. Malkova. – Justicinform, 2005. – Gl. 1. – St. 5.)
10. Bespalov Ju.F. Sredstva sudebnoj zashhity grazhdanskih prav rebenka // Rossijskaja justicija. – 1997. – № 12. – S. 79)

Сведения об авторе:

Жуманова Кундыз Тынышбековна

Должность: Докторант 3-курс Alikhan Bokeikhan University,

Почтовый адрес: 071400 Республика Қазақстан г. Семей, ул Мангилікел 11

Email: 87056887832@list.ru

Жуманова Кундыз Тынышбековна

Лауазымы: 3-курс докторанты, Alikhan Bokeikhan University,

Почтальық мекен-жайы: 071400, Қазақстан республикасы, Семей қаласы, Мәңгілік ел 11

Email: 87056887832@list.ru

Zhumanova Kundyз Tynyshbekovna

Position: 3rd year doctoral student, Alikhan Bokeikhan University,

Mailing address: 071400, Republic of Қазақстан, Semey, st. Мәңгілік Ел 11